GUDRA AUGSME

Lauku Lapa

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS Nr. 12 (165) 2018. g. decembris

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Žurnāla "Latvijas Lopkopis" novembra numurā . . 2
- Abonējiet LLKC izdevumus! 2
- Riska nodevas apmērs 2019. gadam . . 3
- Kviešu lauku apsaimniekošanai top atbalsta sistēma internetā 5
- Palielinās lauksaimnieku un mežsaimnieku izglītošanās iespējas 6
- Darba rezultāts – miers un stabilitāte . . 7

- Kādas augļu un ogu kultūras redzēsim nākotnē?. 8
- Augu maiņas nozīme bioloģiskajā lauksaimniecībā 10
- Meža īpašniekiem nepieciešamais atbalsts. 12
- Videi draudzīga ES – līdz 2050. gadam . . 13
- ES reaģē uz mikrobu rezistenci 13
- Pārtikā un lopbarībā – vairāk proteīnaugu. . .13
- Svarīgākie datumi, kurus lauku uzņēmējs nedrīkst aizmirst 2019. gada janvārī . . 14
- Cik vieds ir Viedais ciems? 15

PAR PIPARKŪKU CEPĒJU INGU ZEILI – 7. LPP.

Foto: Māris Justs

AKTUALITĀTES

GALVENAIS NĀKOTNES IZAICINĀJUMS – PRODUKTIVITĀTES PALIELINĀŠANA

Kāda ir Latvijas piensaimniecība, cik tā konkurētspējīga pasaulē un kā uzlabot efektivitāti, bija 28. novembrī Ozolniekos notikušās konferences "Piena lopkopība Latvijā – cik konkurētspējīgi (efektīvi) esam?" galvenās tēmas. Konferenci rīkoja Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs ar Valsts Lauku tīkla atbalstu.

Starptautiskā piena pētniecības tīkla IFCN piena sektora analītiķe Johanna Šolca konferencē vērtēja pasaules piena tirgus attīstības tendences. Galvenais secinājums – līdz 2030. gadam pieprasījums pēc piena pieaugs, augs arī ražošanas apjomi, un prognozes liecina, ka pakāpeniski pieaugs arī piena iepirkuma cena. Analizējot Latvijas piena sektoru globālā kontekstā, pētniece secināja, ka, līdzīgi kā citur pasaulē, Latvijā turpinās samazināties piemājas saimniecību skaits, piena ražošanai koncentrējoties ģimenes saimniecībās ar govju skaitu no 100 līdz 300, kā arī biznesa saimniecībās, kur govju skaits ir virs 300. Galvenie nākotnes izaicinājumi saistīti ar produktivitātes uzlabošanu, kas Latvijā salīdzinājumā ar citām ES valstīm ir zema, un piena pārstrādi produktos ar augstu pievienoto vērtību. Tas ir veids, kā panākt augstāku piena iepirkuma cenu.

▶ 3. lpp.

NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai

Lauku tīkls

Lauku Lapa
Nr. 12 (165) 2018. g. decembris Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

AKTUALITĀTES

ŽURNĀLA "LATVIJAS LOPKOPIS" NOVEMBRA NUMURĀ

Kas ir Nacionālā piena padome, ar ko tā nodarbosies un kas ir tās sastāvā, žurnāla novembra numurā stāsta šī nodibinājuma priekšsēdētājs, Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes Piena grupas vadītājs Guntis Gūtmanis.

"Esam aptvēruši nozari kopumā no ražotāja un pārstrādātāja līdz konsultantiem un pētniekiem. Mums ir svarīgi saprast, kāds ir globālais tirgus, ja neesam pasaules apritē, mēs atpaliekam un nevaram konkurēt," intervijā saka G. Gūtmanis.

Žurnālā lasiet arī interviju ar LPPKS "Piena loģistika" valdes priekšsēdētāju Agri Ludriksonu un šī kooperatīva biedru, Mazsalacas novada z/s "Rijaskalni" saimnieci Ingunu Liepiņu. Kooperatīvam šogad aprit trīs pastāvēšanas gadi un novembra sākumā atkārtoti par tā vadītāju ievēlēja A. Ludriksonu. Sarunbiedri vērtē, kādas ir kooperācijas priekšrocības un kādēļ tieši mazajām saimniecībām tā ir laba iespēja pastāvēt tirgū.

Nozares profesionāļiem iesakām izlasīt LLKC ekonomikas konsultanta Raivja Andersona rakstu par slaukšanas robotiem – kāda ir to izmantošanas ekonomika Dānijā un kādām saimniecībām tie būtu izdevīgi Latvijā, kādas ir robotu izmantošanas priekšrocības un trūkumi.

Piena lopkopjiem noderēs arī LLKC lopkopības konsultantes Kornēlijas Averjanovas raksts par tauku sagremojamības nozīmi, kā arī LLKC Lopkopības nodaļas vadītājas un žurnāla nozaru redaktore Silvijas Dreijeres raksts par slāpekļa zudumiem govju mītnēs.

Par to, cik nozīmīga ir gaļas buļļu auglība, skaidro LLKC konsultante Laila Plīta, bet aitkopjiem iesakām Silvijas Dreijeres rakstu par aitu māšu mītiņošanu. Latvijas Olu ražotāju asociācijas izpilddirektore Anna Ērliha sniedz lietderīgus padomus vistu turēšanai ziemā.

No novembra uzsākam sadarbību ar Latvijas Cūku audzētāju asociāciju. Tās direktore Dzintra Lejniece, kura ir arī viena no Latvijas lauksaimnieku pārstāvēm ES lauksaimnieku organizācijā COPA-COGECA, pēc ES datiem vērtē cūkgaļas tirgus situāciju ES un pasaulē.

Saimnieku pieredzes rubrikā šoreiz raksts par nelielu kazkopības saimniecību Alojas novadā – z/s "Strēlnieki", kuras saimniece Līga Kozaka ne tikai aprūpē ap 60 kazu lielu ganāmpulku, bet arī ražo kvalitatīvus un daudzveidīgus kazu piena produktus, ko pārdod vietējos tirdziņos.

Zirgkopjiem būs interesanti izlasīt žurnālistes Daces Milleres rakstu par ceturto Latvijā lielāko zirgkopības saimniecību Allažu "Druvās", kur saimnieko Iveta Janelsiņa.

Kā ierasts, žurnālā nozares ziņas no Latvijas un ārzemēm, labas veselības uzturēšanas padomi, saimnieku aptauja, recepte un anekdotes.

Žurnālu var iegādāties Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrā Ozolniekos.

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

ABONĒJIET LLKC IZDEVUMUS!

Lauku Lapa

LATVIJAS LOPKOPIS

Informatīvais izdevums "Lauku Lapa"

"Lauku Lapa" informē par aktualitātēm lauku attīstībā, uzņēmējdarbībā un lauksaimniecībā. Jaunumi likumdošanā, labas un pārņemamas prakses piemēri dažādās lauku uzņēmējdarbības jomās un speciālistu ieteikumi efektīvākas saimniekošanas nodrošināšanai. Ik mēnesi – kalendārs ar svarīgākajiem datumiem.

"Lauku Lapa" iznāk reizi mēnesī. Gada piegādes cena – 4,80 eiro, pusgadam – 2,40. Abonēšanas indekss – 1163. Izdevumu iespējams abonēt visās "Latvijas Pasta" nodaļās, kā arī "Latvijas Pasta" mājaslapā elektroniskās abonēšanas sadaļā: **https://abone.pasts.lv/lv/latvijas_preses_izdevumi/latviesu_valoda/1163/2019_gads/**

Žurnāls "Latvijas Lopkopis"

LLKC izdotais žurnāls „Latvijas Lopkopis" ir vienīgais specializētais izdevums Latvijā, kas informē par aktualitātēm piena un gaļas lopkopībā, kā arī zirgkopībā un putnkopībā. "Latvijas Lopkopī" varat lasīt intervijas ar nozares līderiem, tajā atradīsiet saimnieku pieredzes stāstus, praktiskus padomus piena un gaļas lopu audzētajiem, kā arī rakstus par nozarei saistošām likumdošanas izmaiņām un tirgus tendencēm.

"Latvijas Lopkopis" iznāk reizi mēnesī. Gada piegādes cena: 37,80 eiro, pusgadam – 19,50 eiro. Žurnālu iespējams abonēt visās "Latvijas Pasta" nodaļās, kā arī "Latvijas Pasta" mājaslapā elektroniskās abonēšanas sadaļā: **https://abone.pasts.lv/lv/latvijas_preses_izdevumi/zurnali/2044/2019_gads/**

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

Lauku Lapa
Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS Nr. 12 (165) 2018. g. decembris

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

GRĀMATVEDĪBA UN NODOKĻI

RISKA NODEVAS APMĒRS 2019. GADAM

Ministru kabineta 13.11.2018. noteikumi Nr. 694 "Noteikumi par uzņēmējdarbības riska valsts nodevu 2019. gadā" nemaina līdzšinējo riska nodevas apmēru. Arī nākamajā gadā tā būs 36 centi. Nav mainīts arī nodevas samaksas termiņš – tas ir nākamā mēneša 15. datums.

Pieņemts Administratīvās atbildības likums

Likums pieņemts 2018. gada 25. oktobrī un paredzēts, ka tas stāsies spēkā 2020. gada 1. janvārī. Līdz ar jaunā likuma spēkā stāšanos spēku zaudēs Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss.

Par administratīvo pārkāpumu atbilstoši "Administratīvās atbildības likumam" varēs piemērot šādus sodus:

1) brīdinājumu;
2) naudas sodu;
3) tiesību atņemšanu;
4) tiesību izmantošanas aizliegumu.

Piemēram, attiecībā uz naudas sodu likums paredz, ka tā ir noteikta naudas summa, kas administratīvi sodītajai personai jāmaksā par izdarītu administratīvo pārkāpumu; nolēmumā par sodu norādīs piemērotās naudas soda vienības un naudas soda summu eiro. Viena naudas soda vienība būs pieci eiro.

Līdz brīdim, kad likums stāsies spēkā, vēl ir nedaudz vairāk kā viens gads, kura laikā ar jaunā likuma prasībām varēsim iepazīties.

Čeku loterijas likums

Masu informācijas līdzekļos jau kādu laika sprīdi tiek runāts, ka būs čeku loterija. Nu tam ir apstiprinājums – pieņemtais un 14.11.2018. "Latvijas Vēstnesī" publicētais "Čeku loterijas likums". Ar šo likumu iecerēts mudināt pircējus par saņemto pakalpojumu vai iegādāto preci pieprasīt kases čeku, kvīti vai biļeti. Ar čeku likums saprot ne tikai kases aparāta čeku, bet arī reģistrētu kvīti vai biļeti. Čeku loterijai varēs reģistrēt čeku par darījumu, kura kopējā vērtība ir vismaz pieci eiro. Loteriju organizēs mēneša un gada izložu veidā.

Mēneša izlozē varēs laimēt vienu naudas balvu 10 000 eiro vērtībā, trīs naudas balvas 5000 eiro vērtībā un 50 naudas balvas 100 eiro vērtībā. Gada izlozē varēs laimēt vienu naudas balvu 20 000 eiro vērtībā, četras naudas balvas 10 000 eiro vērtībā un piecas naudas balvas 2000 eiro vērtībā.

Likums stāsies spēkā 2019. gada 1. jūlijā. 2020. gadā tiks organizēta čeku loterijas gada izloze par periodā no 2019. gada 1. jūlija līdz 2019. gada 31. decembrim izdotajiem čekiem. Gada izlozē par 2019. gadu varēs laimēt vienu naudas balvu 10 000 eiro vērtībā, četras naudas balvas 5000 eiro vērtībā un piecas naudas balvas 1000 eiro vērtībā.

Grozījumi Darba likumā

Novembrī ir publicēti divi grozījumi "Darba likumā".

Viens no grozījumiem (likuma 56. pantā) attiecībā uz svešvalodu zināšanām nosaka, ka darba devējam nav tiesību prasīt no darbinieka konkrētas svešvalodas prasmi, ja tās lietošana neietilpst darba pienākumos. Ja, darba pienākumus veicot, nav nepieciešama svešvalodas lietošana, darba devējam nav tiesību liegt darbiniekam lietot valsts valodu.

Darba sludinājumā turpmāk būs jānorāda attiecīgā amata darba algas kopējās mēneša vai gada summas bruto vai paredzēto stundas tarifa likmes samaksas amplitūda.

Saistībā ar darba uzteikšanu arodbiedrības biedram likumā paredzēts, ka 110. pantā noteiktā īpašā aizsardzība uzteikuma gadījumā būs tikai tiem darbiniekiem – arodbiedrības biedriem, kuri ir bijuši arodbiedrības biedri ilgāk par sešiem mēnešiem pēc kārtas.

Līdz grozījumu izdarīšanai Darba likums paredzēja izmaksāt likumā noteikto atlaišanas pabalstu arī gadījumā, kad darbinieks pats uzsaka darbu. Tagad likuma norma ir precizēta, paredzot, ka tajā gadījumā, ja darbinieks uzsaka darbu, pamatojoties uz Darba likuma 100. panta piekto daļu, un darba devējs piekrīt tam, ka darbinieka norādītais iemesls ir svarīgs, tad darba devējs izmaksā atlaišanas pabalstu likumā noteiktajā apmērā. Savukārt tajā gadījumā, ja starp pusēm ir strīds par uzteikuma pamatu, tad darbiniekam ir tiesības celt prasību tiesā par atlaišanas pabalsta piedziņu. Šāda prasība ceļama viena mēneša laikā no darbinieka atlaišanas dienas.

Grozījumi Iepakojuma likumā

Ja uzņēmums ražo kādu produkciju vai nodarbojas ar tirdzniecību, tas noteikti saskaras arī ar jautājumiem, kas attiecas uz dažādiem ierobežojumiem un nosacījumiem, kas izvirzīti iepakojumam.

▶ 4. lpp.

◀ 1. lpp.

Par iespējām tirgus spēka iegūšanai pasaules tirgos konferencē runāja LLKC valdes priekšsēdētājs Mārtiņš Cimermanis, uzsverot kooperācijas nozīmi un iepazīstinot ar Igaunijas kooperatīva "Epiim" jaunās piena pārstrādes rūpnīcas projektu. Kooperācijas priekšrocības uzskaitīja arī LPKS "Piena ceļš" padomes loceklis Anrijs Aumalis.

Detalizētu piena ražošanas sektora analīzi, ņemot vērā datus un informāciju, kas iegūti Zālēdāju projekta ietvaros, konferencē veica LLKC Lopkopības kompetenču centra vadītāja Anita Siliņa un LLKC ekonomikas projektu vadītājs Andris Stepanovs. Klātesošiem lietderīga bija arī LLKC ekonomista Raivja Andersona prezentācija par resursu izmantošanas efektivitāti dažāda izmēra saimniecībās Latvijā un vairākās Eiropas valstīs. Latvijai līdz 2030. gadam siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju apjoms jāsamazina par 6% salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni, kā to paveikt piena lopkopībā, ziņoja LLKC Lopkopības nodaļas vadītāja Silvija Dreijere.

Lektoru prezentācijas pieejamas: http://new.llkc.lv/lv/nozares/lopkopiba/konference-par-piena-lopkopibas-konkuretspeju.

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

Lauku Lapa
Nr. 12 (165) 2018. g. decembris Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

◀ 3. lpp.

Līdz ar to, ka vidē nonāk milzīgi izlietotā iepakojuma apjomi, prasības iepakotājiem kļūst arvien stingrākas. Iepakojuma likuma izpratnē iepakotājs ir ne tikai tas, kurš preci ieliek, piemēram, maisiņā vai burciņā. Likuma definīcija paredz, ka iepakotājs ir preces ražotājs, pakalpojuma sniedzējs, pārdevējs vai izplatītājs, kurš iepako preci vai izstrādājumu Latvijā vai ieved iepakotu preci vai izstrādājumu Latvijā no citām valstīm.

Likuma termini ir papildināti ar četriem jauniem skaidrojumiem:

• plastmasas iepirkumu maisiņi – iepirkumu maisiņi ar rokturi vai bez tā, kas izgatavoti no plastmasas un patērētājiem ir pieejami preču vai ražojumu tirdzniecības vietās;

• vieglās plastmasas iepirkumu maisiņi – plastmasas iepirkumu maisiņi, kuru materiāla biezums nesasniedz 50 mikronus;

• ļoti vieglās plastmasas iepirkumu maisiņi – plastmasas iepirkumu maisiņi, kuru materiāla biezums nesasniedz 15 mikronus un kuri nepieciešami higiēnas nolūkos vai paredzēti nefasētas pārtikas primārai iepakošanai, ja to izmantošana palīdz novērst pārtikas izšķērdēšanu;

• oksonoārdāmās plastmasas iepirkumu maisiņi – plastmasas iepirkumu maisiņi, kas izgatavoti no plastmasas materiāla, kurā ir piedevas, kas katalizē plastmasas materiāla sadalīšanos mikrofragmentos.

Iepakojuma definīcijā ir iekļauts skaidrojums, ka par iepakojumu uzskata arī plastmasas iepirkumu maisiņus.

Likums papildināts ar 12.[1] pantu, kas nosaka, ka plastmasas iepirkumu maisiņu patēriņa samazināšanas nodrošināšanai:

1) no 2019. gada 1. janvāra iepakotājs tirdzniecības vietā:

a) plastmasas, tai skaitā vieglās plastmasas un oksonoārdāmās plastmasas, iepirkumu maisiņus patērētājiem neizsniedz bez maksas, izņemot ļoti vieglās plastmasas iepirkumu maisiņus,

b) informē patērētājus par plastmasas iepirkumu maisiņu patēriņa samazināšanas nepieciešamību, par tirdzniecības vietā pieejamiem alternatīviem iepakojuma veidiem un iespēju izmantot līdzpaņemtu maisiņu vai citu iepakojumu;

2) no 2025. gada 1. janvāra iepakotājs tirdzniecības vietā aizstāj vieglās plastmasas iepirkumu maisiņus, izņemot ļoti vieglās plastmasas iepirkumu maisiņus, ar iepakojumu no papīra un kartona vai citu dabisko šķiedru un bioplastmasas izejmateriāliem.

Grozījumi likumā "Par nodokļiem un nodevām"

Likums "Par nodokļiem un nodevām" ir grozīts divas reizes. Vieni no grozījumiem skaidro normas saistībā ar transfertcenām.

Otrie likuma grozījumi precizē struktūrvienības definīciju. Likuma 15. pants, kas nosaka nodokļu maksātāja pienākumus, papildināts ar vairākām normām, kas Valsts ieņēmumu dienestam pilnveidos informācijas pieejamību saistībā ar internetā veiktajiem darījumiem. Likumā pilnveidots regulējums par domēna vārda atslēgšanu.

Sākot ar 2021. gadu, plānots ieviest vienotu kontu visiem nodokļu maksātājiem

Grozījumi likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu"

Likumā precizēti vai papildināti vairāki lietotie termini. Skaidrojums par to, kuras personas tiek uzskatītas par darba ņēmējiem, papildināts ar normu, ka darba ņēmējs ir arī zemnieku (zvejnieku) saimniecības īpašnieks, kas ir darba tiesiskajās attiecībās ar savu zemnieku (zvejnieku) saimniecību. Līdz grozījumu izdarīšanai tas bija tikai netieši saprotams no pašnodarbinātās personas definīcijas.

Obligāto iemaksu un brīvprātīgo apdrošināšanas iemaksu objekta maksimālais apmērs no 2019. gada 1. janvāra tiek aprēķināts un noteikts trim gadiem, ņemot vērā iepriekšējā perioda iemaksu objekta maksimālo apmēru, nākamajiem trim kalendāra gadiem Finanšu ministrijas prognozētās tautsaimniecībā nodarbināto mēneša vidējās bruto darba samaksas vidējo pieaugumu vai samazinājumu un iepriekšējā aprēķina perioda faktisko tautsaimniecībā nodarbināto mēneša vidējās bruto darba samaksas vidējo pieaugumu vai samazinājumu. Obligāto iemaksu un brīvprātīgo iemaksu objekta maksimālais apmērs gadā ir 62 800 eiro.

Sākot ar 2021. gadu, plānots ieviest vienotu kontu visiem nodokļu maksātājiem. Ar brīdi, kad šāds konts tiks ieviests, visiem nodokļu maksātājiem sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanai tiks noteikts viens datums – mēneša 23. datums, bet pārskatu iesniegšanai termiņš būs mēneša 17. datums.

Jauni MK noteikumi par gada ienākumu deklarāciju

2018. gada 30. oktobrī pieņemti MK noteikumi Nr. 662 "Noteikumi par iedzīvotāju ienākuma nodokļa deklarācijām un to aizpildīšanas kārtību". Noteikumi nosaka:

• gada ienākumu deklarācijas un tās pielikumu veidlapu paraugus (1. pielikums) un to aizpildīšanas kārtību;

• iedzīvotāju ienākuma nodokļa avansa maksājumu aprēķina veidlapas paraugu (2. pielikums) un tās aizpildīšanas kārtību;

• deklarācijas par ienākumu no kapitāla pieauguma veidlapu paraugus (3. pielikums) un to aizpildīšanas kārtību;

• deklarācijā norādāmās informācijas apjomu, kas nodokļa maksātājam ir pieejama valsts informācijas sistēmās, aizpildot deklarāciju Valsts ieņēmumu dienesta elektroniskās deklarēšanas sistēmā;

• kārtību, kādā nodokļa maksātājs saņem no Valsts ieņēmumu dienesta deklarācijas aizpildīšanai nepieciešamo valsts informācijas sistēmās esošo informāciju.

D3 un D3[1] pielikumos, salīdzinot ar iepriekšējām veidlapām, ieviestas izmaiņas, jo, sākot ar 2018. gadu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātājiem atsevišķiem saimnieciskās darbības izdevumu veidiem ir ieviesti ierobežojumi. D4 pielikums ir piemērots jaunajām likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" normām attiecībā uz attaisnoto izdevumu summas ierobežojumiem.

Linda PURIŅA,
LLKC grāmatvedības eksperte, sertificēta nodokļu konsultante
tālr. 63007561
e-pasts: linda.purina@llkc.lv

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv
WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

Lauku Lapa
Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS Nr. 12 (165) 2018. g. decembris

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

AUGKOPĪBA

KVIEŠU LAUKU APSAIMNIEKOŠANAI TOP ATBALSTA SISTĒMA INTERNETĀ

Kopskaitā astoņi uzņēmumi uzsākuši darbu pie Eiropas Inovāciju partnerības apstiprināta projekta "Lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmas izstrāde ziemas kviešu lapu un vārpu slimību ierobežošanai".

Foto: Ilze Skudra

Pieaug kviešu ražība un platības

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem, ziemas kviešu sējumi Latvijā pēdējos trīs gados (2015.–2017.) aizņem nedaudz vairāk kā 300 tūkstošus hektāru. Tas ir apmēram 45% no visas graudaugu sējumu platības. Ziemas kviešu kopraža veido 55–60% no visas graudaugu kopražas, vidējai ražībai sasniedzot 5,5 t/ha 2015. gadā, 4,8 t/ha 2016. gadā un 5,2 t/ha 2017. gadā. Stabils un pakāpenisks gan platību, gan ražības pieaugums novērojams, sākot ar 2000. gadu sākumu, kad ziemas kviešu ražība Latvijā bija tikai 2,7–3,5 t/ha. Kopumā kvieši ir kļuvuši par būtisku Latvijas eksportpreci, it īpaši augstvērtīgu pārtikas kviešu segmentā. Pēc CSP datiem, Latvijas kviešu eksporta vērtība pēdējos trīs gados ir no 340 līdz 370 miljoniem eiro gadā. Tādējādi kviešiem ir būtiska loma Latvijas lauksaimnieku kopējos ienākumos un peļņas rādītājos.

Vajadzības un iespējas palielināt kviešu, it īpaši ziemas kviešu sējplatības, nākotnē noteiks tirgus konjunktūra. 2016. gadā publicētais Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) pētījums par lauksaimniecības attīstības iespējamiem scenārijiem līdz 2050. gadam liecina, ka kviešu platībām Latvijā ir liela iespējamība pieaugt.

Līdz šim kultūraugu ražības pieaugumu Latvijā lielākoties nodrošinājušas investīcijas tehnoloģijās un jaunas šķirnes. Iespējams, kāda daļa no pieauguma radusies, pateicoties arī klimata izmaiņām. Pieaugot ražošanas izmaksām, aktuālāks kļūst jautājums, kā nodrošināt pietiekamu rentabilitātes līmeni, lai saimniecības var turpināt attīstīties.

Atbalsta sistēma – tapšanas stadijā

Nepieciešamība uzlabot audzēšanas tehnoloģiju prasa no lauksaimniekiem ne tikai investīcijas augstražīgākā un precīzākā tehnikā, bet arī augsta līmeņa agronomiskās prasmes. Viens no sarežģītākajiem aspektiem ziemas kviešu audzēšanas tehnoloģijā ir lapu un vārpu slimību izplatība un nepieciešamība tās pamatoti ierobežot. Vajadzību lietot fungicīdus nosaka slimību attīstības līmenis, kad tas būtiski sāk ietekmēt ziemas kviešu ražību. Dažādas slimības atšķirīgi ietekmē ražību. Pieņemt lēmumu par fungicīdu lietošanu nav viegli, jo atpazīt slimības nav vienkārši, un novērtēt to attīstības līmeni ir vēl sarežģītāk. Turklāt svarīgs ir arī jautājums, kad, veicot apstrādi ar fungicīdu, ekonomiskais ieguvums ir vislielākais. Ieguldījumu fungicīdos ir nepieciešams vēl arī sabalansēt ar kviešu plānoto ražību, ko nosaka audzēšanas apstākļi un mēslošanas līmenis. Minerālā slāpekļa mēslojuma daudzums, kas nepieciešams ražas un kvalitātes veidošanai, var palikt neizmantots, ja kviešu lapu un vārpu fotosintēzes virsma tiek samazināta infekcijas slimību dēļ. Tādā veidā, neizmantojot mēslojumu, tiek palielināts vides piesārņojums un, iespējams, arī siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas.

Lai izveidotu lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmu ziemas kviešu lapu un vārpu slimību ierobežošanai, 2017. gadā Eiropas inovāciju partnerības (EIP) ietvaros darba grupā iesaistījās astoņi partneri. Vadošais partneris ir Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (LLKC). Lēmuma pieņemšanas atbalsta sistēma paredzēta kā palīglīdzeklis lauksaimniekiem, agronomiem un konsultantiem, lai novērtētu dažādu slimību attīstības risku konkrētos apstākļos, kā arī dotu iespēju novērtēt slimību radītos ražas zudumus un ekonomiskos zaudējumus, ņemot vērā dažādas graudu un minerālmēslu cenas tirgū.

▶ 6. lpp.

LĒMUMU PIEŅEMŠANAS ATBALSTA SISTĒMA

- Eiropas inovāciju partnerības projekts apstiprināts 2018. gada pavasarī.
- Partneri sistēmas izveidei: Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, LLU Lauksaimniecības fakultāte, Informācijas tehnoloģiju fakultāte un Vides un būvzinātņu fakultāte, kā arī SIA "Latvijas Augu aizsardzības pētījumu centrs" (LAAPC), APP "Agroresursu un ekonomikas institūta" (AREI) Stendes pētniecības centrs, LPKS "Latraps", SIA "PS Līdums", z/s "Sniedzes" un SIA "AKPC".
- Projekta mērķa sasniegšanai iekārtoti 6 dažādi lauka izmēģinājumi un 3 slimību monitoringi.
- Internetā pieejamu lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmu izveidos līdz 2023. gada 31. martam.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

Lauku Lapa
Nr. 12 (165) 2018. g. decembris Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

LIELA NOZĪME METEOROLOĢISKAJIEM APSTĀKĻIEM

Oskars Balodis, LLKC Augkopības nodaļas vadītājs: "Projekta izstrādē LLKC piedalās ar divām meteostacijām, un projekta mērķa sasniegšanai tiek analizēti meteoroloģiskie apstākļi ziemas kviešu aktīvajā augšanas periodā. Jau 2013. gadā LLKC augkopības konsultanti devas uz Lietuvas lauksaimniecības konsultāciju biroju, kur iepazinās ar slimību brīdināšanas sistēmu, kuru veido Lietuvas kolēģi un kurā izmantoja tobrīd valstī izvietotās 12 meteostacijas. Jau tad LLKC apzinājās šī darba lietderīgumu un gadu vēlāk sāka darbu pie tā, lai Latvijā graudaugu aizsardzībā sāktu izmantot meteoroloģiskās stacijas un to apkopoto informāciju lēmuma pieņemšanai, izvēloties fungicīdu apstrādes laiku un devu. Augu aizsardzībā graudaugos liela loma ir meteoroloģiskajiem apstākļiem. Lauksaimniekiem arvien vairāk ir pieejama metroloģisko staciju informācija, un to sāk lietot arvien vairāk lauksaimnieku. Līdz ar sistēmas izveidošanu lauksaimnieks, ievadot tajā informāciju par lauku, kurā aug ziemas kvieši, saņems informāciju par slimību risku, kā arī, ievadot papildu informāciju, būs iespēja saņemt aprēķinus par potenciālajiem ražas zudumiem."

◀ 5. lpp.

Projekts tika apstiprināts 2018. gada pavasarī. Pirmā gada lauka izmēģinājumi tika iekārtoti un veikti jau šajā gadā.

Kopumā, lai sasniegtu projekta mērķi, tiek iekārtoti seši dažādi lauka izmēģinājumi un trīs slimību monitoringi četru gadu garumā. Saimniecības ražošanas apstākļos iekārtotajos izmēģinājumos zinātnieki pēta dažādu riska faktoru ietekmi uz slimību attīstību. Šie faktori ir: priekšaugs, augsnes apstrādes veids un meteoroloģiskie apstākļi. Saimniecībās izvietotajos izmēģinājumos tiek pētīta arī fungicīdu apstrādes laika un reižu ietekme uz ražu. Ziemas kviešu 15 šķirņu vērtēšana visa veģetācijas perioda garumā notiek LLU MPS "Pēterlauki" un AREI Stendes pētniecības centrā iekārtotajos izmēģinājumos. Fungicīdu ieguldījumu dažādi līmeņi atšķirīgos slāpekļa mēslojuma fonos tiek pētīti LLU MPS "Pēterlauki" iekārtotajos izmēģinājumos. Šeit tiks veikti arī mērījumi lauka apstākļos, lai noskaidrotu SEG emisijas līmeņus dažādos izmēģinājuma variantos.

Lauka izmēģinājumos iegūtos rezultātus apstrādās ar statistiskās analīzes metodēm, izveidojot teorētiskos modeļus un algoritmus. Pamatojoties uz tiem, līdz 2023. gada 31. martam paredzēts izveidot lēmumu pieņemšanas atbalsta sistēmu internetā, kas būs pieejama visiem.

Aigars Šutka, SIA "AKPC" pārstāvis

TĀLĀKIZGLĪTĪBA

PALIELINĀS LAUKSAIMNIEKU UN MEŽSAIMNIEKU IZGLĪTOŠANĀS IESPĒJAS

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs sadarbībā ar Latvijas Lauksaimniecības universitāti (LLU) līdz pat 2022. gadam lauksaimniekiem, mežsaimniekiem un pārtikas produktu ražošanas nozarē strādājošajiem piedāvā plašas teorētisko un praktisko mācību iespējas.

Pasākuma mērķis ir nodrošināt profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumus, kas veidotu izpratni par lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas (izņemot zivsaimniecības produktu) ražošanas, konkurētspējas uzlabošanas, kā arī zemes un meža apsaimniekošanas, vides un klimata, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanas metožu izmantošanu, atjaunojamo energoresursu, zinātnes atziņu un jaunas prakses pielietojamības un citiem jautājumiem.

Tiek piedāvātas 52 dažādu tēmu programmas, kuras varēs apgūt gan Latvijā, gan izglītoties praktiskās nodarbībās ārzemēs. Mācību programmās apmēram puse no stundu skaita paredzētas teorētiskām nodarbībām, bet otra puse – praktiskām, kas notiek ne tikai auditorijā, bet arī uz vietas saimniecībās, mežos un laboratorijās.

Mācību programmu piedāvājums dažādos Latvijas reģionos ir atšķirīgs – par lauksaimniecības tēmām jāsazinās ar LLKC reģionālajiem birojiem http://new.llkc.lv/lv/biroji, par mežsaimniecības – ar Meža konsultāciju pakalpojuma centra administrāciju vai reģionālajām nodaļām http://new.llkc.lv/lv/visi-specialisti?nozare=3, par pārtikas produktu ražošanas tēmām – ar LLU Mūžizglītības centru http://mc.llu.lv/.

UZZIŅAI

- Mācības tiek nodrošinātas Lauku attīstības programmas investīciju pasākuma 2014.–2020. gadam "Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi" apakšpasākuma "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi" ietvaros, LAD līguma Nr. LAD131118/P44.

Lai varētu piedalīties mācībās, dalībniekiem ir jāpierāda iesaiste minētajās nozarēs. Liela daļa mācību ir bez maksas, daļa – ar līdzfinansējumu.

LLKC mājaslapā atrodamas visas lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārtikas produktu ražošanas programmu tēmas, tuvākajā laikā ieplānotās mācības un to programmas http://new.llkc.lv/lv/nozares/talakizglitiba/macibu-pasakums-2018-2022.

Tiem lauksaimniekiem un mežsaimniekiem, kuri vēlas gūt vēl lielāku praktisku pieredzi un dalīties tajā ar citiem, iesakām apmeklēt arī citu LLKC organizētu pasākumu "Saimniecību un mežu apmeklējumu nodrošināšana". Papildu informācija par šo pasākumu pieejama šeit: http://new.llkc.lv/lv/nozares/talakizglitiba/.

Jolanta SŪNA-STRAUTIŅA,
LLKC Tālākizglītības nodaļas vadītāja vietniece
e-pasts: jolanta.suna@llkc.lv
tālr. 22018942

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

MĀJRAŽOŠANA

DARBA REZULTĀTS – MIERS UN STABILITĀTE

Katram gada mēnesim savs rokraksts. Decembris – svētsvinīgs, mierīgs, ar prieku, svecēm un piparkūku smaržu sniedz to vienreizējo, bērnības sajūtu. Ciemojoties pie Ingas un Daiņa Zeilēm Rēzeknes novada Maltas ciemata centrā, jūtama labi padarīta darba, gaišuma sajūta. Tieši piparkūku smarža no gaumīgi iekārtotās ražošanas telpas iepludina tādu rimtu noskaņu. Šis miers un stabilitāte ir darba rezultāts.

Foto: Māris Justs

Saimniece Inga Zeile

Inga Zeile ir mājražotāja, darbība reģistrēta Pārtikas un veterinārajā dienestā. Sākumā zeme 2,9 ha platībā iegādāta vienkārši sevis nodrošināšanai ar izaudzēto produkciju, darbu uztverot kā atpūtu. Tagad, pēc septiņiem gadiem, darāmo darbu saraksts izvērties varen plašs.

Sākts ar zemenēm. Nu jau pushektāra platībā esošās zemenes prasa ne mazums laika. Zemenes saimnieki audzē uz plēves seguma. Katru gadu vismaz trešdaļu platību atjauno ar stādiem, kuri izaudzēti siltumnīcā. Tie ir veselīgi, lieli. Stādus pēc pieprasījuma arī pārdod.

Gan Inga, gan Dainis saka, ka tikai pašu pieredze, kļūdas, eksperimenti dod rezultātu. Īpaši jādomā par šķirņu izvēli. Bez padomiem internetā neiztikt, jāskatās, jālasa.

Tāpat ar kāpostu audzēšanu. Tas daudz, vai ne tik daudz – 10 000 stādu? Apkopt, novākt, pārstrādāt, pārdot. Reizēm neizdodas, tad jāizvērtē, kā rīkoties. Viena sezona sagadījās ar svaigo kāpostu pārpilnību. Kur likt? Bija vien jāskābē. Tā lieta *aizgāja.*

Pieprasījums pēc produkcijas pakāpeniski pieaudzis. Ģimenē saprasts, ka piedāvājuma sortiments jāpaplašina. Stādi, zemenes, tad gurķi, tomāti, kāposti. Pieauga arī apstrādājamās platības. Stādīšana, ravēšana, novākšana, pārstrāde – viss roku darbs. Arī kāposti tika ēvelēti ar koka ēveli.

Līdz ar to lēmums par dalību pasākumā "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības" ir tikai loģisks. Iegādāta piekabe, mazais traktors. Neatsverams ieguvums ir elektriskā ēvele kāpostu ēvelēšanai, arī aukstuma kamera ogu sasaldēšanai un uzglabāšanai. Nopirkta trešā siltumnīca.

Uz vietas saimniecībā, tirdziņos ģimene gadā realizē kopā tonnām gan svaigu, gan skābētu kāpostu, tomātu, gurķu, ogu, tūkstošiem dažādu stādiņu. Tirgū savu nišu ieņēmušas ledenes, lobēlijas, palielināts petūniju piedāvājums. Šobrīd iesētas atraitnītes. Lai izaudzētu kvalitatīvus, pievilcīgus stādus, jāizmēģina, jāmācās. Viskrasāk darba rezultātu ietekmē klimatiskie apstākļi.

Pirms dārzeņiem, ogām, arī puķēm, audzēti lopi, gatavots siers. Inga pēc profesijas ir konditore. Ceptas tortes, bijis pieprasījums. Tagad tortēm neatliek laika. Novembrī, decembrī, kad āra darbi apdarīti, Inga savas konditores prasmes pielieto, gatavojot piparkūkas. Tās ģimenē Ziemassvētkiem vienmēr ceptas. Ar laiku šī ģimenes tradīcija pārtapusi par papildu ienākumu avotu. Piparkūku gatavošana ir radošs, sajūtām bagāts process, tā gaitā top dažnedažādas lielākas, mazākas figūras. Šosezon kā jauninājums ir piparkūku Adventa vainags dažādos izkārtojumos.

Visādi bijis, reizēm šķitis, ka jāapstājas. Ģimene, labklājība, darba rezultāts – tie ir tie dzinuļi. Visam pāri – darba mīlestība un pacietība.

Ingai, Dainim un viņu trim bērniem tā ir pašsaprotama lieta, ka jāstrādā visiem. Darba tikums ielikts gēnos. Arī jaunākajai, deviņgadīgajai atvasei savi darbi darāmi. Galvenais, ka viņiem patīk tas, ko dara. Tikai mazliet pietrūkst laika, lai visa ģimene varētu sēsties automašīnā un paceļot pa Latviju, kā tas darīts agrāk. Šeit, mūsu mazajā zemē, ir tik daudz ko redzēt, par daudz ko priecāties.

Anastasija SALENIECE,
LLKC Rēzeknes nodaļas lauku attīstības konsultante
e-pasts: anastasija.saleniece@llkc.lv
tālr. 25645875

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

Lauku Lapa
Nr. 12 (165) 2018. g. decembris Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

DĀRZKOPĪBA

KĀDAS AUGĻU UN OGU KULTŪRAS REDZĒSIM NĀKOTNĒ?

Atkal kārtējais gads steidz strauji finišēt, un katrs steidz savās gaitās, lai ar prieku sagaidītu Ziemassvētkus un Jauno gadu. Mazliet ieslīgstot pārdomās par to, ko "Lauku Lapas" lasītāji vēlētos lasīt šī gada pēdējā numurā, iedomājos, lūk, par ko. Cilvēki meklē vienmēr kaut ko jaunu un varbūt mazliet neparastu.

Tā kā arī šogad ir pabūts ārpus Latvijas un daudz kas redzēts, mazliet paskatīsimies, kādas ir problēmas augļu dārzos kopumā pašlaik un kā tās varētu tikt risinātas tuvāko trīs līdz piecu gadu laikā, varbūt mazliet vēlāk.

Vai pamats bažām?

Vai ir pamats bažām? Tām ir objektīvi apstākļi, jo klimats mainās. Laikapstākļi kļūst gan ekstrēmāki, gan neparedzamāki. Kāds teiks, bet tad jau tieši nedrīkst domāt ne par kādām jaunām kultūrām, mācāmies tik saglabāt un audzēt dārzos esošās. Tomēr mums ir jāskatās uz priekšu un jāmeklē jaunas kultūras arī Latvijā, lūk, kāpēc. Monokultūru dārzi (audzēta tiek tikai viena augļu vai ogu kultūra) tiek automātiski pakļauti daudziem apdraudējumiem, jo kaitīgo organismu plejādei ir ideāla vieta, kur baroties un vairoties. Daudzviet Holandē un atsevišķos augļu dārzos Polijā smidzināšana pret kaitīgajiem organismiem un negatīviem faktoriem jau ir tuvu maksimālai iespēju robežai, vai tā jau tiek sasniegta. Taču problēmu mazāk nekļūst. Parādās pavisam jaunas slimības, augļu kokiem un ogulājiem paaugstinās stress.

Jautājums: ko darīt?

Kas jau tiek darīts un meklēts? Notiek nepārtraukts selekcijas darbs, tiek radītas arvien jaunas šķirnes, kas ir imūnas vai ar labu izturību pret slimībām. Piemēram, tās pašas ābeļu kraupja imūnās šķirnes. Paldies Dobeles dārzkopības zinātniekiem par veikto ieguldījumu šajā lauciņā! Jaunas šķirnes gan netop tik ātri, cik ātri spēj pielāgoties kaitīgie mikroorganismi. Līdz ar to selekcijas darbs kļūst sarežģītāks. Grozies, kā gribi, bet katra nākamā jaunā

Foto: no Māra Narvila arhīva

Raksta autors Māris Narvils dārzā, kurā augu aizsardzība jau ir tuvu "maksimālām" iespējām

šķirne ir atskaites punkts izturībai pret tiem kaitīgajiem organismiem, kādi tie ir bijuši attiecīgās šķirnes tapšanas procesā. Līdz ar to, līdzko mainās ierosinātāju bioloģija, šķirņu izturība vairs nav prognozējama. Tas nozīmē, ka selekcija palīdz dārzam būt veselīgākam, bet nespēj būt palīgs visam.

Pieredze rāda, ka aktīvas pesticīdu lietošanas rezultātā kaitīgo organismu

Putni ir mazie dārzu palīgi, tādēļ tiem vajadzētu ierīkot būrīšus

ierosinātāji, kas spēj izdzīvot pēc kārtējā smidzinājuma, kļūst arvien izturīgāki. Jā, ir ieteikumi, kas norāda uz to, ka nepieciešams mainīt darbīgās vielas. Gadās, ka augu aizsardzības līdzekļu ražotājas firmas, lai nostiprinātos tirgū, izmanto tādu mārketinga triku, ka vienas un tās pašas darbīgās vielas preparātus dažādiem vairumtirgotājiem pārdod ar atšķirīgiem nosaukumiem. Zemnieks, ja šiem procesiem neseko līdzi un nedomā, var nopirkt vienu un to pašu darbīgo vielu ar citu nosaukumu. Rezultātā rezistences risks, pielietojot tādus augu aizsardzības līdzekļus, ļoti strauji pieaug.

"Manevri" dārzā

Nākamais problēmu mezgls veidojas apstāklī, ka ik pa laikam no tirgus aprites tiek izņemtas noteiktas AAL darbīgo vielu grupas, rezultātā manevru iespējas dārzā kļūst arvien mazākas. Tas ir, kā braukt ar mašīnu pa līkumainu ceļu, bet stūri drīkstam pagriezt tikai pavisam nedaudz. Pamēģiniet noturēties uz ceļa. Tātad jaunas un perspektīvas darbības vielas parādīsies reti. "Daudzveidīgi manevri" dārzos ar pesticīdiem nebūs iespējami.

▶ 9. lpp.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

◀ 8. lpp.

Cerīgus skatus varam veltīt jaunu mikrobioloģisko līdzekļu virzienā, tikai problēma tāda, ka lielie naudas turētāji – AAL firmas – nevēlas zaudēt ķīmisko līdzekļu tirgu un turēsies līdz pēdējam. Tajā pašā laikā tās, kas šo virzienu attīstīs, būs ieguvējas. Nav jau bez riska arī te, jo kārdinājums sākt cīņai ar kaitīgiem organismiem izmantot ģenētiski "uzlabotus" mikroorganismus var izrādīties pārāk liels. Nonākot tādiem vidē, sekas var būt neprognozējamas. Taču, izmantojot dabiskā vidē iegūtos mikroorganismus, panākumi varētu būt gana iespaidīgi. Tā ir iespēja izaugt maziem uzņēmumiem, cita lieta, vai to pieļaus lielās AAL kompānijas.

Bioloģiski aktīvo vielu preparāti

Vēl viens virziens, kas var dot pienesumu mūsu dārziem, ir dažādu bioloģiski aktīvo vielu preparāti, kas var palīdzēt dažādiem augļu kokiem un krūmiem stresa stāvoklī, kas radies kādu nelabvēlīgu vides vai klimatisko faktoru rezultātā. Šeit gan jāuzmanās no tādiem līdzekļiem, kuru efektivitāte mērojama uz minimuma robežas, kas nozīmē, ka tie palīdzēs dārzam tikai noteiktos gadījumos, un pārējais ir tikai tirgus mārketings. Pagaidām izskatās, ka viena daļa preparātu ir tieši tāda, un redzams, ka tā robeža starp efektivitāti un nulles rezultātiem ir ļoti plāna.

Runājot par AAL, ir vēl viens virziens – dažādi dabiski augu ekstrakti, kas ir efektīvi pret to vai citu kaitīgo organismu. Efektivitātes līmenis gan nebūs tik augsts kā ķīmiskiem preparātiem, tādēļ lielākais to pienesums varētu būt izmantošana veselīgai profilaksei. Lai darbs šajā virzienā būtu produktīvs, gan ir daudz jāmācās. Šiem preparātiem ir viena milzu priekšrocība. Pret tiem, tāpat kā pret dabiskām antibiotikām, kaitīgajiem organismiem nevar izveidoties rezistence. Iespējams, ka nākotnē tam būs izšķiroša nozīme. Tātad nav aiz kalniem laiki, kad, piemēram, ķiplokus audzēsim ne tikai pārtikai, bet arī dažādu ekstraktu iegūvei, ko izmantot augu aizsardzībā.

Iespējams, ka, apvienojot kopējā stratēģijā dažādas bioloģiski aktīvās vielas, kas iegūtas no dažādiem augiem vai organiskām vielām, mikroorganismu un augu ekstraktiem, izvilkumi vai citādi iegūtie augu līdzekļi dos iespēju attīstīt jaunas tehnoloģijas dārza pasargāšanai no kaitīgiem organismiem.

Kukaiņu māja ir būtiska bioloģisko un integrēto augļudārzu sastāvdaļa

Derīgo organismu izmantošanas iespējas

Vēl viens virziens, kas ļauj cerīgi skatīties uz nākotni, ir dažādu derīgo organismu izmantošanas iespējas. Ar to saprot ļoti plaša spektra organismus, kas mīt augsnē un atrodas koku vai krūmu vainagos. Tie ir derīgie kukaiņi, sākot no sīkām plēsējērcēm, un beidzot ar lielām skrejvabolēm. Nerunājot jau par abiniekiem, rāpuļiem, putniem un noteiktu sugu zīdītājiem. Pašlaik jau spēki tiek virzīti uz to, lai dārzos panāktu labāku veselīgumu, izmantojot visdažādākās metodes, lai piesaistītu derīgos organismus. Taču tas ir ļoti problemātiski dažādu iemeslu dēļ, jo iespējas labvēlīgajiem organismiem augt un vairoties monokultūru dārzos ir ļoti ierobežotas.

Izzūd derīgie kukaiņi

Tiek ziņoti fakti, un pēdējais, kas nāk no Vācijas puses, par kukaiņu izzušanu (https://www.nytimes.com/2018/11/27/magazine/insect-apocalypse.html?fbclid=IwAR0Rza5CV3ytU5fjuCmKI4RTj9d5xERt34aO3Z-W00jKIUVGKBJGjl1yA4A). Iespējams, lielai daļai mūsu sabiedrības tas paslīdēs garām kā nepamanīts fakts. Taču signāls ir ļoti nopietns, jo liela daļa no derīgo kukaiņu darbības mums ir neredzama un nepamanāma. To spēj saredzēt tikai speciālisti, taču viņu nav daudz. Vai viņu saucieni tiks sadzirdēti laikus, tas ir jautājums. Ja augiem sen jau izveidota droša sēklu banka "X" gadījumiem, tad, runājot par dzīviem organismiem, uztraukuma nav. Sliktākajā gadījumā mēs tikai vienā brīdī būsim spiesti konstatēt, ka noteiktas kukaiņu sugas ir neatgriezeniski zudušas. Jo uzskats, ka daudz kā pietiks, un tas būs mūžīgi, ir maldīgs. Taču šie signāli skaidri norāda uz to, ka mēs esam tuvu nopietnām problēmām. Kukaiņi vides piramīdā ir salīdzinoši zemu, bet diemžēl tas nozīmē, ka, tiem izzūdot, piramīda, kuras augšā esam mēs, sāks brukt, un tad kaut ko paspēt izdarīt būs jau par vēlu.

Nopietna uzmanība – videi ap dārzu

Lai apstādinātu šos procesus, nu jau vairs nav runa par to uzlabošanu, bet reakciju vispār. Ar steigu jāveido biotopi, kuros iespējams saglabāties, izdzīvot un vairoties daudzām kukaiņu sugām. Kāds varbūt teiks, bet kur visā tajā ir vieta augļu un ogu dārziem?

Viens ir tas, kas tiek darīts jau pašlaik, ir mēģinājumi dārziem ar visādām metodēm piesaistīt derīgos kukaiņus. Te ir jāpiemin pozitīvs fakts, ka, pateicoties LAAPC zinātnieku pūliņiem, ir izdota brošūra "Daudzgadīgo ziedošo augu joslas – rīks kaitēkļu ierobežošanas uzlabošanai ābeļu stādījumos". Tāpat šai sadaļai var pieskaitīt derīgo kukaiņu māju un dabisko dzīvotņu veidošanu. Acīmredzot, daudz nopietnāka uzmanība jāpievērš videi, kas ir ap dārzu. Nepietiek vairs tikai ar vējlaužu stādījumu veidošanu, bet jāmeklē iespējas (cik ļauj zemes platība), kā ap dārzu saglabāt lielos kokus, veidot jaunus stādījumus, akcentējot uzmanību uz tām sugām, kas palīdz izdzīvot tieši derīgajiem kukaiņiem. Iespējams, ka tur, kur plānojat jaunas dārza platības, vajag paredzēt, ka pašam dārzam nav jāatvelta visa teritorija, bet jāatstāj vieta brīviem stādījumiem, veidojot daudzveidīgākas vējlaužu līnijas.

Turpinājumā par pagaidām vēl maz izmantoto, tas ir, polikultūru (vienlaikus dārzā tiek audzētas daudzas augļu, ogu un pat riekstu kultūras) attīstīšanu. Apskatīsim, kas varētu būt tādu dārzu jaunie dalībnieki.

Turpmāk vēl.

Māris NARVILS,
LLKC Augkopības nodaļas vecākais speciālists dārzkopībā
e-pasts: maris.narvils@llkc.lv
tālr. 29609943

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

Lauku Lapa
Nr. 12 (165) 2018. g. decembris Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

DEMONSTRĒJUMI

AUGU MAIŅAS NOZĪME BIOLOĢISKAJĀ LAUKSAIMNIECĪBĀ

Foto: no Anitas Brosovas arhīva

Lauka diena Madonā

Latvijā pēdējos gados paplašinājušās bioloģisko graudaugu platības. To veicinājis arvien pieaugošais pieprasījums pēc bioloģiski izaudzētas augkopības produkcijas, jo arvien vairāk cilvēku domā par vidi, kurā dzīvo, un par veselīgu pārtiku. Bioloģiskajā graudkopībā ļoti būtiska nozīme ir pareizai augu maiņai. Tā kalpo gan augsnes auglības uzturēšanai un palielināšanai, gan kaitēkļu, slimību un nezāļu radīto kaitējumu novēršanai.

Tādēļ LAP 2014.–2020. apakšpasākuma "Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem" ietvaros Madonas novada Liezēres pagasta zemnieku saimniecībā "Vidus Stukules" 2018. gada pavasarī tika ierīkots demonstrējums ar mērķi praktiski parādīt augu maiņas ietekmi uz slimību un kaitēkļu attīstību graudaugu sējumos.

Saimniecības raksturojums

Saimniecība "Vidus Stukules" atrodas Vidzemes augstienē. Saimniecība izveidota 1992. gadā un kopš 2004. gadā uzsāka saimniekot bioloģiski, sākotnēji nodarbojās ar bioloģisko piena lopkopību, bet nestabilā situācija šajā nozarē pirms pāris gadiem lika dažādot saimniekošanu un pievērsties graudaugu audzēšanai. Saimniecības īpašniece Mudīte Skuķe tajā saimnieko kopā ar vīru, diviem dēliem un meitu. Tiek apsaimniekoti 460 ha zemes, par galveno nozari kļuvusi graudaugu audzēšana. Liellopu ganāmpulkā ir 50 lopi – gan slaucamās govis, gan gaļas liellopi. Galvenās augkopības kultūras saimniecībā ir zirņi, ziemas un vasaras kvieši, mieži, auzas, griķi, aramzemē sētie zālāji.

Augu maiņas plāns demonstrējuma laukiem

Lauka Nr.	2018. gads	2019. gads	2020. gads	2021. gads	2022. gads
	Kultūraugs				
1.	Kvieši vasaras	Zirņi	Kvieši ziemas	Kvieši vasaras	Auzas
2.	Zirņi	Kvieši ziemas	Kvieši vasaras	Auzas	Āboliņš mulčām
3.	Āboliņš mulčam	Kvieši ziemas	Kvieši vasaras	Zirņi	Kvieši ziemas
4.	Kvieši vasaras	Kvieši ziemas	Auzas	Kvieši vasaras	Rudzi
5.	Āboliņš mulčām	Kaņepes	Zirņi	Kvieši ziemas	Kvieši vasaras

Demonstrējuma ierīkošanas gaita

Demonstrējuma mērķis ir praktiski parādīt augu maiņas ietekmi uz slimību un kaitēkļu attīstību graudaugu sējumos.

Demonstrējuma kopējais ilgums – 5 gadi (2018.–2022. gads).

Demonstrējumā paredzētie varianti:

• Graudaugi pēc graudaugiem, kas vienā vietā auguši tikai vienu gadu;

• Graudaugi pēc graudaugiem, kas vienā vietā auguši 2 gadus pēc kārtas (standarta līdzšinējā prakse);

• Graudaugi pēc pākšaugiem;

• Graudaugi bezmaiņas sējumos.

Lai izveidotu šādus variantus, demonstrējums ierīkots piecos 0,5 ha lielos laukos un sagatavots piecu gadu augu maiņas plāns.

Kā priekšaugs 2017. gadā šajā laukā auga ziemas tritikāle. 2017. gada rudenī, demonstrējuma lauku aparot, iestrādāti kūtsmēsli 35 t ha^{-1}.

Pirms kultūraugu sējas 2018. gada pavasarī demonstrējuma laukā tika veiktas augsnes analīzes: pH 6,8,organiskās vielas saturs 3,8%, K_2O saturs vidējs, fosfora saturs zems, magnija saturs augsts.

▶ 11. lpp.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

◀ 10. lpp.

Augsnes reakcija un organiskās vielas saturs ir piemēroti tauriņziežu un graudaugu audzēšanai.

Kultūraugu sēja: 25. aprīlī iesēti zirņi 'SW Clara', 3. maijā abi lauki ar vasaras kviešiem 'Diskett', 5. maijā sarkanais āboliņš 'Raunis'. Zirņu un sarkanā āboliņa sējai iegādāts sertificēts sēklas materiāls, vasaras kviešiem izmantoti saimniecībā izaudzēti graudi.

Veģetācijas perioda laikā reizi nedēļā veikti fenoloģiskie novērojumi – vasaras kviešu un zirņu attīstības fāzes, novērtēts sējumu fitosanitārais stāvoklis.

Diemžēl šajā sezonā zemniekus pēc iepriekšējās lietainās vasaras sagaidīja nākamais pārbaudījums – šoreiz sausums, kas valdīja lielākajā Latvijas daļā un nelabvēlīgi ietekmēja ražas attīstību. Maijā Liezēres pusē nokrišņu praktiski nebija, arī jūnijā nokrišņu daudzums bija krietni zem normas. Sausuma rezultātā sējumi sadīga nevienmērīgi, sadīgušo zirņu skaits vidēji bija 80 augi m^{-2}, vasaras kvieši abos variantos vidēji 400–424 augi m^{-2}. Vasaras kvieši izveidoja tikai vienu produktīvo dzinumu, vārpas bija mazas. Zirņiem lielā sausuma un karstuma ietekmē paātrinājās nogatavošanās, – tie ātri sāka ziedēt, pākstis pilnībā neattīstījās, un sēklas veidojās mazas. Vēl smagāk klājās āboliņam, tas sadīga ļoti nevienmērīgi, atsevišķās vietās pauguru virsotnēs sāka dīgt tikai vasaras otrajā pusē, kad nedaudz nolija. Lai palīdzētu zirņiem un vasaras kviešiem pārvarēt ilgstošo sausumu, tiem tika doti bioloģiskajā lauksaimniecībā atļauti ārpussakņu mēslojumi. Zirņiem 12. jūnijā dots lapu mēslojums Gold, kurš satur boru, molibdēnu un veicina izturību pret sausuma stresu. Vasaras kviešiem 19. jūnijā pa lapām dots Epso Kombitop, kurš satur graudaugiem svarīgus elementus. Lai ierobežotu nezāles, abos sarkanā āboliņa laukos 27. jūnijā veikta nezāļu appļaušana.

Foto: no Anitas Brosovas arhīva

Zirņu lauks

Šī gada sausums un karstums sekmēja arī kaitēkļu izplatību. Parādoties zirņu pirmajām īstajām lapām, tās ļoti bojāja zirņu svītrainais smecernieks – līdz pat 100% bojātu zirņu. Vēlāk kāpuri uz saknēm izgrauza gumiņbaktēriju gumiņus. Vasaras kviešos, sākot jau ar maija vidu, bija sastopami lapgraužu kāpuri un laputis. Parādoties laputīm, uz lauka arvien vairāk parādījās mārītes un to kāpuri, tā dabiskā veidā ierobežojot laputis. Kviešu lapu dzeltenplankumainība parādījās tikai jūlija sākumā, kad vasaras kvieši bija sasnieguši ziedēšanas beigas.

Zirņi tika nokulti 10. augustā, raža 1,04 t/ha. Vasaras kviešus nokūla 2. septembrī, raža abos variantos 0,7 t/ha. Vasaras kvieši atbilda pārtikas kvalitātei un tika realizēti kā bioloģiskie pārtikas kvieši. Āboliņš sasmalcināts un iearts septembra beigās.

Septembrī trīs laukos tika iesēti ziemas kvieši 'Edvīns'. Tie skaisti sazaļoja un sasniedza ziemošanai piemērotu stadiju, un tas vieš labas cerības nākamajam gadam.

Lauka diena

Demonstrējuma pirmā lauka diena notika 11. jūlijā. Interese par graudaugu audzēšanu, saimniekojot bioloģiski, ir liela, par to liecināja kuplais apmeklētāju pulks no tuvākiem un tālākiem novadiem. Lauka dienas pirmajā daļā LLKC Augkopības nodaļas vadītājs Oskars Balodis informēja par tendencēm graudaugu audzēšanā, – katru gadu pieaug izejvielu izmaksas, arī dabas apstākļi kļūst arvien neprognozējamāki, tāpēc svarīgi pārdomāt audzēšanas tehnoloģijas, vispirms ar agrotehniskiem paņēmieniem nodrošināt optimālu augu augšanu un attīstību. LLU Zemkopības zinātniskā institūta vadošais pētnieks Jānis Vigovskis uzsvēra to, cik būtiska nozīme bioloģiskajā graudkopībā ir augu maiņai, jo sevišķi tajā iekļaujot tauriņziežus un pākšaugus, un skaidroja, pēc kādiem principiem saimniecībās veidot augu maiņu. Apskatot demonstrējuma laukus, dalībnieku vidū izvērtās interesantas diskusijas par piemērotākajiem augsnes apstrādes agregātiem bioloģiskajā graudkopībā un dažādu starpkultūru nozīmi augsnes auglības uzturēšanā un degradācijas mazināšanā. Saimnieki atzina, ka jādomā par nezāļu ierobežošanu ar sējumu ecēšām.

Lauka dienas saimniecībā "Vidus Stukules" tiks organizētas arī 2019. gadā, tajās tiks turpināts apskatīt visiem bioloģiskajiem lauksaimniekiem tik aktuālo un svarīgo augu maiņas tēmu.

Anita BROSOVA,
LLKC Madonas konsultāciju biroja augkopības konsultante
tālr. 22006859
e-pasts: anita.brosova@llkc.lv

Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kartes var iegādāties internetā: makskeresanaskarte.lv.

Izplatītājs: Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, tālr. 29460886.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

Lauku Lapa
Nr. 12 (165) 2018. g. decembris Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

MEŽSAIMNIECĪBA

MEŽA ĪPAŠNIEKIEM NEPIECIEŠAMAIS ATBALSTS

Čiekurs
INFORMATĪVS IZDEVUMS MEŽA ĪPAŠNIEKIEM

Šogad meža nozares konferences galvenā tēma bija par ES un valsts atbalstu meža īpašniekiem. Galvenokārt tika vērtēti ieguvumi meža apsaimniekošanā līdzšinējā ES atbalsta periodā un diskutēts par prioritāri atbalstāmajiem virzieniem nākotnē, kuriem piesaistāms ES un valsts atbalsts.

Zemkopības ministrs Jānis Dūklavs vēstījumā konferences dalībniekiem uzsvēra, ka joprojām pasaulē un Eiropā notiek aktīvas diskusijas par starptautiskiem procesiem klimata un enerģētikas politikas jautājumiem, kas prasa plašu un sabalansētu skatījumu uz problēmu risināšanu kopsakarībās. Piemēram, CO_2 piesaiste ir cieši saistīta ar meža atjaunošanu utt.

Pēdējā laikā meža apsaimniekošanā arvien lielāka loma ir ES atbalstam. Populārākais pasākums meža īpašniekiem ir bijusi jaunaudžu kopšana. Taču ministrs aicina meža īpašniekus paskatīties uz atbalsta iespējām kopumā, izvērtējot, vai tieši manam mežam atbalsts ir visnepieciešamākais, jo pieejamie līdzekļi būs ierobežoti, tādēļ viņš aicina rast iespējas un padomāt, kā turpmāko atbalstu izmantot gudri un ar maksimālo atdevi.

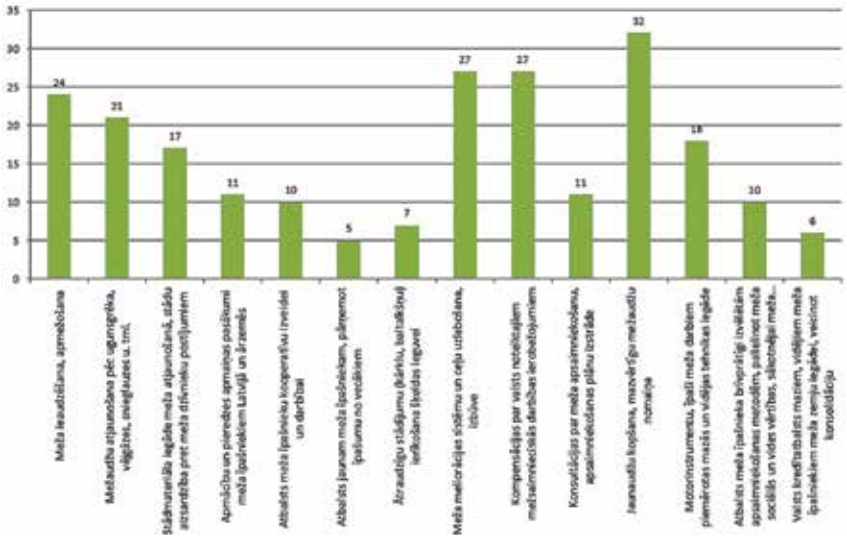

Konferences dalībnieku balsošanas rezultāti par ES turpmāko atbalstu

Īstenotās aktivitātes

Par līdz šim meža īpašnieku paveikto Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam īstenotajiem pasākumiem informēja ZM Meža departamenta vecākā referente Iveta Vaite. Pasākuma "Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā" īstenošanai apakšpasākumā "Meža ieaudzēšana" ietvaros īstenoti projekti 2935 ha platībā 1 315 881 eiro apjomā.

Visaktīvāk meža īpašnieki izmantojuši ES atbalstu apakšpasākumā "Ieguldījumi meža ekosistēmas noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai" (jaunaudžu retināšana, neproduktīvu mežaudžu nomaiņa, valdošās koku sugas nomaiņa). Īstenoti projekti 45 194 ha platībā un 10 870 015 eiro apjomā.

Meža īpašnieki ar katru gadu arvien aktīvāk pieteikušies arī maksājumiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem mežā *Natura 2000* teritorijās. Ja 2008. gadā bija tikai 1313 pieteikumi, saņemot kompensācijās 921 636 eiro, tad 2017. gadā maksājumiem bija iesniegti jau 2688 pieteikumi, kompensācijās saņemot 3 665 903 eiro.

Diskusijā Žanis Bacāns, *SODRA Latvia* mežsaimniecības direktors, atzina, ka mežiniekiem nevajadzētu censties salīdzināt sev pieejamo atbalstu ar lauksaimniecībai pieejamo, un nevajadzētu censties nopelnīt, jo reizēm grūti paredzēt patiesās izmaksas, pārējo naudu varētu atvēlēt citu papildu apjoma īstenošanai. Savukārt Jānis Knipšis no Mazo meža īpašnieku biedrības atzina, ka viņiem ES atbalsts ir bijis būtisks, un motivē sakopt savus īpašumus. Kā pozitīvu J. Knipšis minēja projekta atbalsta piešķiršanas sistēmu, kad tiek dota priekšroka mazajiem meža īpašniekiem. Diskusijās vēl tika minēts, ka varētu noteikt īsāku laika periodu pēc atskaišu dokumentu iesniegšanas un naudas saņemšanas, jo ne visiem meža īpašniekiem ir iespēja ieguldīt līdzekļus ilgākā laika periodā.

Nākamajā ES finanšu plānošanas periodā jāstāda daudz vairāk koku, jāsaglabā atbalsts jaunaudžu kopšanai un jācenšas uzturēt ceļi mežu ugunsapsardzības uzlabošanai.

Idejas mežsaimniecības atbalstam

Klātesošie atzina, ka svarīgi noteikt prioritātes. Vairākums uzskatīja, ka nākamajā atbalsta periodā jāatstāj tās lietas, kas līdz šim ir notikušas sekmīgi, piemēram, jaunaudžu kopšana, neproduktīvu mežaudžu nomaiņa, neizmantoto zemju apmežošana. Nākamajā periodā varētu atbalstīt arī mazās mežizstrādes tehnikas iegādi. Jānis Rozītis, PDF Latvija direktors, minēja aspektus, kas būtu uzlabojami, saņemot atbalstu par saimniekošanu aizsargājamās teritorijās, piemēram, atbalstīt brīvprātīgu dabas teritoriju veidošanu, egļu monokultūru nomaiņu u. c.

Izskanēja viedoklis, ka nevajadzētu subsidēt meža atjaunošanu, jo tas ir meža īpašnieka pienākums, un tiek gūti ienākumi, mežu nocērtot.

Nozarei jāvienojas par prioritārām lietām, lai veiksmīgi iekļautos globālo procesu risināšanā. Šī gada konferencē arī bija iespēja balsot par nepieciešamo ES atbalstu turpmākajā ES atbalsta periodā, sākot no 2021. gada.

Sarmīte GRUNDŠTEINE,
MKPC direktora vietniece informācijas un apmācību jomā
e-pasts: sarmite.grundsteine@mkpc.llkc.lv
tālr. 63050477

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

Lauku Lapa
Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS Nr. 12 (165) 2018. g. decembris

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

BRISELES GAITEŅOS

VIDEI DRAUDZĪGA ES – LĪDZ 2050. GADAM

Eiropas Komisija 28. novembrī pieņēmusi stratēģisku ilgtermiņa redzējumu par pārtikušas, modernas, konkurētspējīgas un klimatneitrālas ekonomikas izveidi līdz 2050. gadam – "Tīra planēta visiem".

Ievērojot Eiropadomes 2018. gada martā izteikto aicinājumu, Komisijas redzējums par klimatneitrālu nākotni aptver gandrīz visas ES rīcībpolitikas jomas un ir saskaņā ar Parīzes nolīgumā izvirzīto mērķi temperatūras pieaugumu ierobežot krietni zem 2 °C un tiekties temperatūras kāpumu iegrožot līdz 1,5 °C. Lai ES būtu pasaulē vadošā loma pārejā uz klimatneitralitāti, tai tā jāsasniedz līdz 2050. gadam.

Pārējai uz klimatneitrālu ekonomiku būs vajadzīga kopīga rīcība vairākās stratēģiskās jomās: energoefektivitāte; atjaunojamo energoresursu izmantošana; tīra, droša un savienota mobilitāte; konkurētspējīga rūpniecība un aprites ekonomika; infrastruktūra un starpsavienojumi; bioekonomika un dabiskie oglekļa piesaistītāji; oglekļa uztveršana un uzglabāšana, lai novērstu atlikušās emisijas.

EK aicina Eiropadomi, Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju un Ekonomikas un sociālo lietu komiteju apsvērt ES redzējumu par klimatneitrālas Eiropas izveidi līdz 2050. gadam. Lai ES valstu un valdību vadītājus sagatavotu Eiropas nākotnes veidošanai, Eiropadomē 2019. gada 9. maijā Sibiu ministriem visās attiecīgajās Padomes struktūrās jārīko plašas politiskas debates par viņu pārziņā esošo jomu ieguldījumu kopējā redzējumā. Plašāk: http://ejuz.lv/ml0.

ES REAĢĒ UZ MIKROBU REZISTENCI

ES ieviešjaunus un uzlabotus noteikumus, lai pastiprinātu cīņu pret mikrobu rezistenci un uzlabotu veterināro zāļu un ārstnieciskās dzīvnieku barības pieejamību un nekaitīgumu.

ES Padome 26. novembrī pieņēma dzīvniekiem paredzēto zāļu regulējuma paketi, tostarp divas jaunas regulas, no kurām viena attiecas uz veterinārajām zālēm, bet otra uz ārstnieciskās dzīvnieku barības izgatavošanu, laišanu tirgū un lietošanu. Apstiprinātas arī izmaiņas spēkā esošajos noteikumos, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības procedūras un izveido Eiropas Zāļu aģentūru.

Tas ir būtisks pavērsiens cīņā pret mikrobu rezistenci, proti, no vienas puses, antimikrobiālie līdzekļi un antibiotikas būs jālieto daudz piesardzīgāk, nekā tas tiek darīts šobrīd, un, no otras puses, būs lielāka motivācija izstrādāt labākas zāles un ārstniecisko barību.

Jaunie noteikumi par veterinārajām zālēm:

- precizē un vienkāršo procedūras, ar kuru palīdzību var piešķirt tirdzniecības atļauju jaunām zālēm, tādējādi samazinot administratīvo slogu uzņēmumiem – it īpaši mazajiem uzņēmumiem;
- labāk regulē antimikrobiālu līdzekļu ievadīšanu dzīvniekiem, vēl vairāk ierobežojot to izmantošanu dzīvniekiem, kas vēl nav slimi, bet pastāv risks, ka tie varētu saslimt, – gan profilakses, gan metafilakses gadījumā;
- paredz dažu kritiski nozīmīgu antimikrobiālu līdzekļu rezervēšanu vienīgi noteiktu infekciju ārstēšanai cilvēkiem, lai saglabātu to iedarbīgumu;
- uzlabo Eiropas patērētāju aizsardzību pret risku, ka mikrobu rezistence var izplatīties ar dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes produktu importu;
- stiprina farmakovigilanci un kontroli.

Jaunie noteikumi par ārstniecisko dzīvnieku barību:

- nosaka kritērijus barības apritē iesaistīto uzņēmēju apstiprināšanai un to pienākumus, ražojot ārstniecisko dzīvnieku barību;
- paredz saskaņotas prasības, lai izvairītos no krusteniskas kontaminācijas, kas rodas, aktīvām vielām nonākot barībā;
- ieviešskaidrību attiecībā uz ārstnieciskās dzīvnieku barības, kas satur antimikrobiālus līdzekļus, recepšu izrakstīšanu un tās lietošanu produktīvajiem dzīvniekiem;
- aizliedz ārstnieciskās dzīvnieku barības izmantošanu profilaksei.

Regulas jāparaksta Padomei un Eiropas Parlamentam, pēc tam parakstītie dokumenti tiks publicēti "ES Oficiālajā Vēstnesī" un 20 dienas vēlāk stāsies spēkā. Tomēr jaunie noteikumi pilnībā piemērojami būs 2021. gada beigās. Plašāk: http://ejuz.lv/ml3.

PĀRTIKĀ UN LOPBARĪBĀ – VAIRĀK PROTEĪNAUGU

ES aug pieprasījums pēc augu izcelsmes proteīna lopbarībā un pārtikā, tādēļ jāpēta veidi, kā nākotnē ekonomiski un saprātīgi kāpināt proteīnaugu audzēšanas apjomu.

Tā secināts EK novembrī apstiprinātajā ziņojumā par situāciju augu izcelsmes proteīnu jomā ES. Ziņojumā aplūkota augu izcelsmes proteīnu (piemēram, rapšu sēklu, saulespuķu sēklu vai lēcu) piedāvājuma un pieprasījuma situācija ES un pētīti veidi, kā veicināt to audzēšanu. Ziņojumā apkopoti vairāki spēkā esoši politikas instrumenti un jaunu politikas pasākumu priekšlikumi. Piemēram, nākotnes KLP atbalstīt lauksaimniekus, kas audzē proteīnaugus, iekļaujot šo lauksaimnieku kategoriju KLP stratēģiskajos plānos, piemēram, paredzot šiem kultūraugiem lielākus maksājumus un izceļot pākšaugu priekšrocības vides un klimata mērķu sasniegšanai. Tāpat EK rosina vairāk pievērsties proteīnaugu pētniecībai, izmantojot 2021.–2027. gada programmas "Horizon Europe" divkāršoto budžetu. EK vēlas arī nopietnāk pievērsties proteīnaugu tirgus analīzei, popularizēt to lietošanu uzturā, kā arī veicināt zināšanu apmaiņu ar demonstrējumu palīdzību.

Eiropā pieprasījums pēc augu izcelsmes proteīniem 2016./2017. gadā sasniedza aptuveni 27 milj. tonnu kopproteīna, savukārt ES saimnieciskās patstāvības rādītājs būtiski atšķiras atkarībā no proteīnu avota (piemēram, tas ir 79% rapsim un 5% sojai). Rezultātā ES ik gadu importē aptuveni 17 milj. tonnu kopproteīna, no tām 13 milj. tonnu ir sojas proteīns.

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

SVARĪGĀKIE DATUMI, KURUS LAUKU UZŅĒMĒJS NEDRĪKST AIZMIRST 2019. GADA JANVĀRĪ

Termiņš, kura laikā var iesniegt pieteikumu, iesniegumu vai atskaiti.

Iesniegumu un atskaišu apkopošanas datums vai iesniegšanas beigu datums.

		Termiņš	Decembris													Janvāris													Februāris		
			5	6	10	13	14	16	17	19	20	26	27	30	31	1	4	9	10	14	15	19	20	21	24	25	30	31	1	15	28
Lauku attīstības programmas pasākumi		Riska pārvaldība																													
Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds		Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā																													
		Zvejas flotes modernizācija																													
		Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde																													
		Inovācija																													
Grāmatvedība un nodokļi	Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)	PVN mēneša (ceturkšņa) deklarācija un maksāšanas termiņš																													
	Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)	Termiņš, līdz kuram jāinformē VID, ja 2019. gadā vēlas izmantot 137. panta īpašo kārtību (kases principu)																													
	Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)	Termiņš, līdz kuram jāinformē VID, ja 2019. gadā vairs nvēlas izmantot 137. panta īpašo kārtību (kases principu)																													
	Mikrouzņēmumu nodoklis	Mikrouzņēmumu nodokļa pārskats																													
	Mikrouzņēmumu nodoklis	Termiņš, līdz kuram jāinformē VID, ja 2019. gadā vēlas maksāt mikrouzņēmumu nodokli																													
	Mikrouzņēmumu nodoklis	Termiņš, līdz kuram mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs informē VID, ja 2019. gadā vairs vēlas maksāt mikrouzņēmumu nodokli																													
	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	Atskaites iesniegšanas termiņš un nodokļa maksāšanas termiņš - PAŠNODARBINĀTAJIEM																													
	Dabas resursu nodoklis	Dabas resursu nodokļa pārskats																													
	Darījumu kvītis	Atskaite par darījumu kvīšu izlietojumu																													
	Skaidras naudas deklarēšana	Deklarācija par skaidrā naudā veiktajiem darījumiem ar fiziskajām personām 2018. gadā																													
	Skaidras naudas deklarēšana	Deklarācija par mēneša laikā skaidrā naudā veiktajiem darījumiem																													
	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Paziņojums par fiziskajām personām izmaksātajām summām 2018. gadā																													
	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Deklarācija par ienākumu no kapitāla (par ceturksni) - ja ienākums no kapitāla pieauguma iepriekšējā ceturksnī pārsniedzis 1000 eiro																													
	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Deklarācija par ienākumu no kapitāla (par gadu) - ja ienākums no kapitāla pieauguma ceturksnī nav pārsniedzis 1000 eiro																													
	Uzņēmumu ienākuma nodoklis	Uzņēmumu ienākuma nodokļa deklarācija																													

Lauku Lapa
Nr. 12 (165) 2018. g. decembris
Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

Lauku Lapa
Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS Nr. 12 (165) 2018. g. decembris

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

LAUKU ATTĪSTĪBA

CIK VIEDS IR VIEDAIS CIEMS?

Pētot latviešu valodas skaidrojošo vārdnīcu, pie vārda "vieds" ir iespējams atrast vairākus vēsturiskus un sen saprotamus skaidrojumus – gudrs; tāds, kas spēj paredzēt nākotni; kāds ar attīstītu domāšanu, zināšanām un pieredzi. Savukārt mūsdienās ar viedo saprot arī attīstītas tehnoloģijas un modernas iekārtas sadzīves uzlabošanai.

Nosacīti nesen Eiropas gaiteņos, un nu jau arī Latvijā, var dzirdēt vārdu savienojumu "Viedie ciemi". Termins, kuru savukārt neatrast nevienā vārdnīcā; termins, par kura nozīmi strīdas un diskutē; termins, ar kuru šobrīd var apzīmēt pavisam reālus ciemus gan tuvākos un tālākos kaimiņos, gan pie mums, Latvijā.

Somijā

Lai iepazītos, ko ar Viedo ciemu saprot Somijā, šovasar devāmies uz Somijas ciemu Eskola, kurš atrodas vairāk nekā 500 km uz ziemeļiem no galvaspilsētas Helsinkiem un kura teritorijā dzīvo 450 iedzīvotāji. Interesants ir fakts, ka tikai viena no Eskolā dzīvojošajām ģimenēm nodarbojas ar lauksaimniecību, visi pārējie aptuveni 200 darbspējīgie iedzīvotāj nodarbināti ciemā un tā tuvākajā apkārtnē.

Lai arī Viedo ciemu termins izveidojies nosacīti nesenā pagātnē, jau 1997. gadā radies Eskolas kā Viedā ciema sākums, kad izveidota ciema akciju sabiedrība, kura jau no paša sākuma uzņēmās atbildību par ciema attīstību, piesaistot ES finansētos projektus un veicinot sociālo un ekonomisko problēmu risinājumu.

Eskolas ciema akciju sabiedrībā 2018. gadā reģistrēti 130 dalībnieki, kuru īpašumā ir ~20 000 akciju (1 akcijas nominālvērtība 60 eiro). Visi ieinteresētie ir informēti, ka jebkura peļņa no ciemā pārdotajiem pakalpojumiem tiks novirzīta tikai un vienīgi ciema attīstībai un pilnveidošanai, bet nekādā mērā nav paredzēta kā akciju peļņa to turētājiem.

Eskolas ciema pārstāve Mia Tīlikainena stāsta, ka divi būtiskākie projekti, kuri veicināja ciema iedzīvotāju aktīvu līdzdarbošanos Viedā ciema aktivitātēs, bija bērnudārza un sākumskolas darbības saglabāšana, kas arī izdevies. Skolas darbība pēc tam, kad pašvaldība nolēma to slēgt, tika saglabāta, pateicoties mājmācības iespējām. Paši iedzīvotāji (akciju sabiedrība) algo skolotāju, kurš māca bērnus. Vienkopus, cits citu atbalstot, un attīstot savas sociālās iemaņas, sertificēta mājskolotāja vadībā mācās bērni no 1.-7. klasei. Pateicoties vecāku neatlaidībai, šogad ir panākta vienošanās ar *Google*, kura ar savām tehnoloģijām atbalstīs attālināto mācīšanos, un jau no nākamā mācību gada skola kļūs par filiāli citas pašvaldības pakļautībā esošai skolai 500 km attālumā.

Par ciema akciju sabiedrības līdzekļiem Eskolā tiek nodrošināti īres dzīvokļi iedzīvotāju piesaistei, tūrisma un kultūras pasākumi, t. sk. vietējais teātris tūristu piesaistei, bibliotēka, pusdienu restorāns, atbalsts ciema senioru aprūpē, vasaras darbs ciema jauniešiem un citi pakalpojumi.

Zviedrijā

Pavisam netālu – Zviedrijā atrodas Viedais ciems Melansels. 1970. gados ciemā dzīvoja 1000 iedzīvotāju, kuru pamatnodarbošanās saistīta ar darbu vietējā dzelzceļa stacijā un dzelzceļa pārvadājumos. Pēc dzelzceļa stacijas likvidēšanas ciemā strauji samazinās iedzīvotāju skaits un pasliktinās sociālā situācija kopumā. 1997. gada vasarā ciems bija diezgan panīcis, to apmeklēja vidēji 3000 tūristu gadā, iedzīvotāju skaits strauji kritās. Šajā laikā vietējais sporta klubs bija iniciators Vietējo iedzīvotāju asociācijas izveidei, lai kopīgi risinātu ciemata attīstības iespējas. Gadu laikā sporta kluba pārvaldībā esošās telpas ir pārveidotas, piedāvājot ne tikai iespēju iekštelpu un āra sportiskām aktivitātēm, bet arī aprīkotas konferenču telpas. Uzbūvēti baseini, kuru darbības nodrošināšanai ierīkotas saules baterijas. Lai motivētu tūristus palikt ilgāk ciematā, uzbūvēts kempings. Ciemata jaunieši vasarā tiek nodarbināti kempingā un citās ar tūristiem saistītās aktivitātēs, kā arī palīdz vecākajiem ciema iedzīvotājiem ar dārza un mājas darbiem. Visu šo aktivitāšu rezultātā tūristu skaits 2017. gadā sasniedza 26 tūkstošus.

Aktuāls ir jautājums par finansēm. Lai sāktu savu attīstību, ciematam svarīgi bija risināt finansiālās problēmas, tādēļ šo gadu laikā vairākas reizes notikusi naudas līdzekļu ieguve no ciemata iedzīvotājiem. Viņiem un citiem interesentiem ir iespēja nopirkt speciālus sertifikātus par sev vēlamo summu, kā minimālo nosakot 1000 zviedru kronas (100 eiro). Pirmajā šādā naudas vākšanas reizē tika pārdoti sertifikāti par 400 000 zviedru kronām. Sertifikātu būtība ir tajā, ka nauda iedzīvotājiem netiek atgriezta, bet pēc trim gadiem par saziedoto summu tiek piedāvāta iespēja saņemt sporta kluba piedāvātos pakalpojumus – baseins, kempings, trenažieru zāle, telpu noma utt. Attiecīgi šodien tiek piedāvāts nopirkt nākotnes pakalpojumu un, vērojot iedzīvotāju lielo atsaucību, apbrīnojama ir viņu vēlme atbalstīt un ticēt nākotnei un attīstībai.

▶ 16. lpp.

VIEDIE CIEMI

- Viedo ciemu pamatā ir cilvēki, – lauku apvidu kopienas, kuras uzņemas iniciatīvu gan praktisku risinājumu meklēšanā, gan esošo problēmu novēršanai.
- Jēdziens "vieds" ietver digitālo tehnoloģiju izmantošanu brīžos, kad tas ir piemērojams, bet nevis tādēļ, ka tas ir mūsdienīgi vai moderni.
- "Vieds" nozīmē domāt ārpus ciema. Dažas no līdzšinējām Viedo ciemu praksēm apstājas pie darbošanās ciema teritorijā, tomēr ir arī tādas, kuras ietver apkārtējo lauku teritoriju, ciematu grupas, mazās pilsētas un sadarbību ar lielajām pilsētām.
- "Vieds" nozīmē jaunu sadarbību un jaunu sadarbības formu attīstību – starp lauksaimniekiem un citiem lauku teritoriju uzņēmējiem, starp pašvaldībām, privāto un publisko sektoru, sadarbība notiek no apakšas uz augšu un no augšas uz leju.
- "Vieds" nozīmē domāt pašam par sevi. Nav viena kopēja modeļa vai risinājuma Viedo ciemu pieejai, – galvenais akcents tiek likts uz vietējiem iedzīvotājiem un viņu spēju vietējo resursu izmantošanai, pielietojot savas zināšanas un uzņemoties iniciatīvu.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

◀ 15. lpp.

Nauda nav vienīgais, ko sava ciema attīstībā iegulda vietējie iedzīvotāji, papildu ir milzīgs brīvprātīgais darbs un materiālu ieguldījums, jo kempingu pašu spēkiem būvēja iedzīvotāji, paši arī gādājot būvmateriālus. Viņi apzinājās, ka, palielinot tūristu skaitu ciemā, ieguvēji būs visi – sākot no sporta kluba līdz vietējai degvielas uzpildes stacijai, veikalam un kafejnīcām.

Aplūkojot minētos Somijas un Zviedrijas piemērus, interesants ir fakts, ka šie ciemi izveidojušies jau vairāk nekā pirms 20 gadiem un turpinājuši savu attīstību, pat nezinot, ka mūsdienās tie tiks atzīti par ko īpašu, un ES tiem dos nosaukumu Viedie ciemi. Saskaņā ar ES regulām Viedie ciemi ir lauku reģioni un kopienas, kas balstās uz savām esošajām stiprajām īpašībām un vērtībām, kā arī uz jaunu iespēju pilnveidošanu, lai radītu jaunu pievienoto vērtību. Viedajos ciemos tradicionālas lietas un jaunas pieejas tiek meklētas un uzlabotas, izmantojot digitālās komunikāciju tehnoloģijas, inovācijas un zināšanu labāku pielietojumu iedzīvotāju labā.

Ir iespējams izšķirt vairākus Viedo ciemu rašanās iemeslus, kā populārākos minot depopulāciju un jauno cilvēku aiziešanu no lauku teritorijām. Otrkārt, tā ir nepieciešamība meklēt risinājumu situācijās, kad tiek samazināts publiskais finansējums, kas veicina centralizēto un publisko pakalpojumu samazināšanos.

Latvijā

Latvijā Viedo ciemu izveide ir kas jauns un vēl neapzināts, pagaidām mums zināmi ir divi ciemi, kuri mēģina sevi veidot par viedajiem. Pirmkārt, tā ir Alsunga, kur iedzīvotāji kopā ar pašvaldību uzsākuši savu vajadzību apzināšanu, resursu analīzi un strādā pie kopēju plānu izstrādes. Lai veicinātu Alsungas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un pārmantojamību, tiks attīstīta jaunas formas sadarbība starp ražotājiem – pārstrādātājiem – īstenotājiem vietējā produkta popularizēšanai un jaunu pakalpojumu ieviešanai. Tiek strādāts pie vides problēmu risināšanas un infrastruktūras uzlabošanas. Aktīvi tiek risināts jautājums par tūristu piesaisti.

Foto: Vija Veisa

Eskolas Viedā ciema bibliotēkā Somijā

Vasarā ir atceļojušas ziņas no Skujenes, kur Amatas novada pašvaldība ir saņēmusi apstiprinājumu iesniegtajam *LEADER* projektam "Viedā ciema atbalsta punkta izveide Amatas novada Skujenē", kura ietvaros tiks radīta kopā strādāšanas (*co-working*) vieta, kurā būs pieejams moderns biroja tehnikas aprīkojums, 3D printeris un ātrs interneta pieslēgums, tādējādi Skujenes pagasta pārvaldē izveidojot jaunu un inovatīvu sabiedrisko pakalpojumu, kas attīsta radošumu un inovācijas uzņēmējdarbībā un piedāvā mūsdienīgu IT risinājumu izmantošanu.

Projekta mērķa grupa ir Skujenes pagasta iedzīvotāji, īpaši uzņēmēji, mājražotāji, izglītības un kultūras pakalpojumu sniedzēji, bioloģiskie lauksaimnieki un jaunie lauksaimnieki, kuri savu darbību Skujenes pagastā uzsākuši pēdējo gadu laikā.

Runājot par Viedajiem ciemiem, apzināti tiek lietots vārds "ciemi", lai tādējādi būtu tuvāk iedzīvotājiem, tomēr ir jāsaprot, ka viens ciems pats par sevi problēmas neatrisinās, nepieciešama sadarbība un vīzija par virzienu. Šis nav stāsts par vienu/kādu konkrētu projektu, šis ir stāsts par procesu kopumā, iedzīvotāju savstarpēju uzticēšanos un kopīgu darbu, tad ikviens ciems var kļūt par Viedo ciemu, un noteikti drīzumā mēs runāsim par aizvien vairāk piemēriem, kad Latvijas ciemi būs atraduši veidus, kā uzlabot savu sadzīvi.

Vija VEISA,
LLKC Valsts Lauku tīkla projektu vadītāja
e-pasts: vija.veisa@llkc.lv
tālr. 63007558

Lauku Lapa
Izdots SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" Apgādā
Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pagasts, Ozolnieku novads, LV-3018
Tālrunis: 63050220
Apgāda vadītāja Iveta Tomsone
"Lauku Lapas" redaktore Dace Millere
Reģistrācijas Nr. 000740319
Iespiests "UnitedPress Tipogrāfija"
"Lauku Lapu" var abonēt Latvijas Pastā, abonēšanas indekss 1163.
Citējot un/vai pārpublicējot izdevuma "Lauku Lapa" rakstus, atsauce obligāta. Pārpublicēšanai jāsaņem Apgāda rakstiska atļauja.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv
WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020
EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
Lauku tīkls